

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Termeljünk többet.

A többtermelésre vonatkozó buzdító felszólítást rendszeresen a mezőgazdaságra vonatkoztatják. Mintha bizony elmaradottságunk kizárólag a mezőgazdaság terén lenne szembeötlő.

Elfelejtik, hogy a termelési ágak között szoros kapcsolat van s minden termelésnek alapfeltétele a tudomány fejlesztése, s tudomány — egyház testvér gyermekek.

Mezőgazdálkodásunk — eltekintve egyes kulturáltabb vidékektől — nagyon elhanyagolt állapotban van. Különösen az alföld van elmaradva, tehát a szin magyar lakosság s jól tudjuk, ennek lakói közt vannak a mi protestáns véreink a legnagyobb számban.

Az elmaradottságnak igen sok oka, minők: az állami támogatás majdnem teljes hiánya, az utak járhatatlansága, a vízszabályozás tökéletlensége, a hitelviszonyok rendezetlensége, nem tartozik szorosan egyházi kérdéseink keretébe, de az elmaradottság legfőbb oka, a műveltség hiánya, már a népoktatással kapcsolatban elsőrendű egyházi kérdés.

A népesség elmaradottsága, az ebből kifolyó igénytelenség, a polgárok elszegényedése egyházunkat alapjában rendítheti meg, mert hiszen jól tudjuk, hogy egyházainkat a hívők adófillérei támogatásából tartjuk fel, nem lévén birtokunkban olyan gazdag egyházi vagyon, amelyből számtalan kulturális és jótékony intézményeink zavartalanul működhetnének.

A polgárok anyagi jóléte egyet jelent az egyház felvirágozásával. Az államnak különös gondja van az iparpártolásra, a kereskedelem számára számtalan intézményes biztosíték van, különösen a kereskedelmet védő jó törvények; viszont a mezőgazdálkodás majdnem teljesen magára van hagyatva.

Az iskoláztatás terén is kedveznek az iparnak és kereskedelemnek, hiszen minden valamirevaló városban van ipariskola, kereskedelmi iskola. Az ismétlődő tanfolyamok is leginkább ezt a célt szolgálják; ezzel szemben alig van néhány gazdasági, kertészeti, szőlészeti, méhészeti iskola, mintha bizony mi ipar állam lennénk

s az államháztartás az ipar és kereskedelem tevékenységéből tarthatná fel az egyensúlyt.

Hiábavaló az ipar és kereskedelem erőltetett támogatása, ha a mezőgazdasággal nem törődünk. Ippal és kereskedelemmel nem érjük el a termelés fokozását, de a virágzó mezőgazdálkodás magával emeli és fejleszti a termelés többi ágát is.

Csakis a jól megalapozott földművelés képes az ipar számára szükséges nyersanyag előállítására s a hazai belföldi nyersanyag legközvetlenebbül áll a honi termelésnek rendelkezésre. A mezőgazdaság által előállított termények valódi értékek, amelyekkel módunkban van a külföldi tőkét és pénzforrást megszerezni, tehát hús és vérből való vagyonná átalakítani.

A megromlott valutát termelésünk fokozásával javíthatjuk meg s az ipari termelés is akkor válik kezelhetővé, ha az a belföldi nyersanyagból állítható elő.

Ha az ipar külföldi nyersanyagra szorul, úgy a világversenyben alól marad, de ha a hazai magvakat dolgozza fel liszté, a gyapjút, lenet, kendert szövetté, vászonná; ha az erdők fájából állítja elő a bútort, épületfát, úgy minden külföldre kivitt produktum nemzeti erőforrásunkat gyarapítja.

A mezőgazdasági cikkek termésfokozását leghatásosabban az ismeretek terjesztésével érjük el.

Ma már nem lehet úgy élni, mint a régi világban, paradicsomi egyszerűségben, amidőn az emberek földházakban, viskókban laktak és boeskorban, maga szötte ruhákba öltözködtek s a pénzszerzésre gondot nem fordítottak s termelésüket nem fokozták. Ma már az állam, az egyház, iskola, egészségügy, jótékony intézmények ezerféle kíváncsival állanak elő s a megváltozott viszonyok ezen igénytelenségből erőszakkal rángatják elő az embereket s a nyugat szele még a legkisebb falut is megéri.

Ebben a versengésben csak az állhatja meg a helyét, aki alkalmazkodni tud s megfeszített szellemi és testi munkával áll ki a létért való küzdelem porondjára.

A föld is csak úgy terem, ha az, aki ezt műveli, tudja mit csinál, miért csinálja, egyébként a földműves

a physica, chemia, geologia, növényi és állati biológiai ismeretek nélkül csak sisíphusi munkát végző gépezet, minden előre meghatározott cél nélküli ide-oda hányattott hajó, amely soha sem fog biztos révbe evezhetni.

Amint látjuk, a mezőgazdasági ismeretek alapja az iskolai tantárgyak mindennapi anyaga. Ha tehát a reális tárgyak tanítására nagy súlyt helyezünk, már közvetve a mezőgazdasági tudás alapját rakjuk le.

Kis városokban, falu helyeken, ahonnan mezőgazdáink tömege kerül ki az iskolából, rendszerint vannak egyházi földek, amelyek részint bérben vannak, részint silány, feles kezelésben részesülnek.

Ez az eljárás szegényen hagyja a javadalmazottat s kizsarolja, értéktelenné teszi az egyházi birtokokat.

Ha ezen javakat okszerűen műveljük, többszörös hasznunk lesz belőle s ezt a célt úgyis elérhetjük, ha a javadalmazott megszerzi a mezőgazdasági ismereteket s azok gyakorlati megvalósítását szerződésileg megköveteli bérlőjétől és felesétől. Ezzel mintegy kvalifikációhoz köti a földbirtoklást.

A hosszú, unalmas téli délutánok, esték alkalmasként az önképzésre, vagy más esetekben a felnőttek oktatására.

Az egyház kiváló, vezetésre hivatott férfiai nemzeti, egyházi kulturális munkát végezhetnek a hasznos ismeretek terjesztése által s itt van az érintkezés határ, ahol a világiak munkája szervesen kapcsolódik az egyház munkájába.

Világosítsuk fel a népet, hogy ne üres politikáló klikkeket, kaszinókat alapítsanak, ahonnan annyi félreértés, széjjelhúzás, éretlenség sarjadzik, de alkossanak

olyan köröket, ahol tér nyílik az önképzésre, a nemes, finomodott szórakozásra, egymást segítő szövetkezésre s amely intézmények nem a széjjelhúzó irányt ápolják, de egymás megbecsülését, szeretetét s anyagi javaik előmozdítását munkálják.

Ezekben gondoltam én részben a többtermelés alapjának lerakását, mert ha fel nem ébresztjük az emberek tudás vágyát s elnézzük, hogy üres koresmai szórakozásban megtalálják minden lelkiszükségletüket, úgy marad minden a régiben s a reánk jövő, ma még emberileg hatásában kellően nem méltányolható korszak nehéz küzdelmeit semmiképpen el nem bírjuk s ennek káros hatását egyházunk súlyosan fogja érezni.

Termeljünk többet minden téren, különösen szellemi téren.

Szomjas Gusztáv.

Új esztendő küszöbén.

Az újévet megsirattuk, eltemettük; emlékét fedni nem fogjuk soha! Most új esztendő hajnala köszönt, minek bibor fényébe égő falvak, pusztuló városok lángsugarai szövődnek bele s annak a vértengernek sötétén pirosuló színe, mely felett a szenvedő lelkek milliói szinte jajongva szálldosnak.

Mig a nagy idők egyik véres barázdáját átlépve, új ismeretlen területen állnak meg reszkető lábaink, addig érző szívünk folyton hányódik-vetődik, mint a hab s a feltámadt gondolatok serege özönli körül lelkünket, kérdés-kérdésre halmozódik: ugyan milyen lesz a jövő, mit hoz ránk az 1917. év; miféle emlékek lesz gazdagabb a tusakodó emberiség; a nagy véres áldozatok oltárán meg fog-e nyugodni az igaz

Tárca

Mikor a galamb először visszatér . . .

Mikor a vízőzön csaknem elborítá az egész világot, Noé s háznépe szívszorongva várta, hogy mikor szűnik meg az istenítélet, amikor a bárkából „kibocsátott galamb az ő lábainak nyugalmat nem talált” sehol e világon s viharverte szárnyon, fáradtan, pihelve érkezett meg hozzá . . . keserű fájdalom töltötte el szívét s kezét összetéve, buzgón imádkozva nézett az ég felé.

A borzalmas vihar rémes pusztítását szívszorongva látva, a vér- és könnyözön hullámai közül, sok szívnek reményét élesztgető, nemes elhatározással küldöttük el mi is a mi szent bárkánkból — szép magyar hazánkból a fehér galambot s reménykedő szívvel várva — vártuk annak visszaérkezését, hogy vajjon hoz-e majd valami biztató jelt a mi számunkra, amelyben nemcsak mi, de az egész világ örömét találja . . .

Vártuk, de hiába . . . mert nem úgy jött vissza hozzánk, mint mi vártuk, zöldellő olajág nem volt a szájában, tiszta fehér szárnyát véres eső verte s a tüzes fergeteg — az emberi gonosz megátalkodottság — nem engedte őtet megpihenni sehol, a gonoszlelkűek

sötét országiba be sem eresztették, sőt vissza kergették.

Pedig e galambot az Isennek lelke küldötte útjára s az kísérte el is s amíg ottan szállott az égő városok, romban levő falvak s viharzó harcokban oly régen szenvedő hős katonák felett, de sok ártatlan szív mély bánattól nehéz, sötét belsejében támad fel e sugár boldogító fénye — a b é k e r e m é n y e — s őh de sokan látták e galamb képében az Isten angyalát.

De nem látták azok — nem akarták látni — akik az ártatlanok kiömlő vérétől még nem borzadtak meg, kiket nem téritett még az ég Urához, gyámolt vesztett szülők s árván maradt szegény ártatlan gyermekek panaszos sirása és rimánkodása . . . kik csak dicsőségre s hatalomra vágnak s korlátlan urai, büszke zsarnokai akarnának lenni az egész világnak . . . s minthogy e világnak minden drágaságát, aranyát, gyémántját nem tudták még eddig mind összegyűjteni, pokoli érzéssel, nagy szívtelenséggel küldik az országok millió seregét a megsemmisülés borzalmai felé . . . s az égi küldöttet visszautasítják.

*

Távol napkeleten vérben kél fel a nap s messze napnyugaton vérben nyugszik alá, de mikor felettünk megyen át az égen, úgy tetszik minékünk, mint-hogyha sugarát tiszta ragyogással öntené mireánk . . .

Isten áldó és helybenhagyó tekintete; lesz-e még boldog ez az önmagával meghasonlott emberiség!?

A sokféle nehéz kérdésre ugyan ki tudna megnyugtatólag válaszolni!?

Hadd legyen isteni titok az, minek mélyére nem hathat le az emberi értelem!

Egyet azonban már tisztán hallhatunk, egy kiáltó szó zendülését, még a hitetlenség oktalan lármái sem némíthatják el! . . . Csaknem kétezer éves távolból János apostol szent álmodozásának messze csengő hangjai csendülnek bele új évi küszködéseinkbe: „látok új eget és új földet, mert az első ég és az első föld elmúlt vala”.

A kínzó bizonytalanságok újévi nyugtalanságai közt ez az apostoli íge az emberi vigasztalódás fenséges evangélioma!

Rövid egy néhány szóban igézetes jövő tündéri látkepe; porba hullott verejték és emberi vér megdicsőítése; az elmaradhatatlan isteni igazságosság napjának felragyogása; egy egész új világ lelkesítő körvonalaik csodás kibontakozása! S ami ezt az apostoli ihletszülte jóslatot elválhatatlanul sajátjává teszi lelkünknek, az a szeretet fejedelmének, az Isten Fiának a kijelentése: „Ime az Isten sátora az emberekkel van és velök lakik s azok az ő népei lesznek s maga az Isten lesz velök, az ő Istenök; és az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről”! . . .

Alljon elő a világnak bármily mély tudományú bölcse, ünnepelt költője, vagy híres állaniférfia s mondjon, szóljon ezeknél a szavaknál erőteljesebb, nyugtalan szíveket megnyugtatóbb ígéket a mai válságos események csapkodó hullámai közt, akkor kénytelenek leszünk meghajolni a mai kor előrehaladott tudományossága előtt s fájó lélekkel ismerem be, hogy a vallás igazságai fogyatékosak! . . .

De míg az újév küszöbén tűnődő s küzködő emberek kivétel nélkül csak találgatni, tapogatózni

Mi fel merünk nézni a ragyogó égre — nem kínoz bennünket semmi önvádolás —, óh mert az a galamb — az Istennek lelke — nyugalmat, pihenést talált itt közöttünk — szívünk belsejében — s velünk van az Isten és nem hagy el minket, hisz ő az igazság s békesség királya s gondos szeretettel őrökdi felettünk . . .

Noé másodszor is szárnyára bocsátá a fehér galambot s imé olajággal tért vissza hozzája; mi sem esünk azért reménytelenségbe, erősít bennünket nemes szándékunkban az Isten szent lelke. Majd ismét elküldjük mi azt a galambot a véres hullám közt hánykodó világba, hátha kik először látni sem akarták, most szívökben adnak neki szállóhelyet . . . s akkor megszeretik, fel is melengetik s o l a j á g g a l küldik tisztán, hófehéren vissza majd mihozzánk.

S akkor egy új világ támad körülöttünk . . . az emberek lelke az eget keresi . . . s a megnyílt magasból, a hetedik égből angyalok szállanak le a vérözönben megtisztult világra . . . s azok az angyalok az égi Atyának kegyelmét jelentve, könnyeket törölnék . . . szívet vigasztalnak . . . és boldogítanak . . .

Köröstarcsa, 1917 január 2.

Szabó János.

feltevésekkel bibelődni tudnak, addig szégyenérzet nélkül lelkünkbe ölelhetjük a nagy apostol, s a Krisztus alkalmi kijelentéseit!

A beállott új esztendőben lesz tehát az emberiség számára új ég, új föld!

Vajjon az a földművelő, iparos, kereskedő vagy szellemi munkás, ki megfeszített erejének teljességével áldozott a nagy nemzeti kötelezettség egyre jobban lobogó oltárán, kinek éjjel-nappal nem volt egyéb vágya s nemesebb törekvése, mint hogy az eget-földet ostromló háború véres eseményeinek szerencsés kialakulására nézve előkészítse a nemzeti élet ősi talaját, nem remélheti, várhatja-e az igaz Istentől, hogy a hű, lelkes, kitartó munka nyomán a szellem, társadalmi s anyagi élet biztató jelei fognak felragyogni, mint a készséggel meghozott nagy áldozat fenséges jutalma? A hű polgár nyugodt lelkiismerete méltán várhatja az új eget s új földet s ezt az igaz Isten megadja!

A harcok tüzeiben álló honfi, ki lehet, hogy csak annyit mondhat magáénak e szépséges országból, amennyi kifáradt s teljesen kimerült testének majdan zavartalan pihenőt nyújthat s mégis az évek óta dühöngő véres zivatar csapkodásait rendíthetetlen lélekkel állja, boldog, hogy hona határán nem tombol az ádáz ellenség! Ez a szent rajongás magaslatára emelkedett lélek le tudná-e vetközni azt a hitet, hogy eljő nemsokára az új ég s az új föld s e hon nem lesz szűkkeblű többé gyermekeivel szemben s a gyöngébe erőnek lelkét leheli s az erősbe pedig a testvériség melegét, hogy ha a harcok kemény tüzeiben az összefolyt vér megteremté gazdag és szegény, tudós és tudatlan közt a szent egységet, akkor majd az eljövendő béke ölen is zendüljön fel az ember-testvériség csalhatatlan himnusza! . . .

Meg lesz, meg lesz az új ég, az új föld a nagy zivatar lezajlása után: a lelkes magyar nemzetet isteni kéz fogja megkoszorúzni az erkölcsi nyereség alapján; lesz a magyarságnak a tusakodó emberiség közt szilárd támaszpontja, honnan fenséges nyugalommal verhet vissza majd minden oktalan támadást, honnan éltető reménységgel fog kiindulni az egyéni társadalom s nemzeti újjászületés feltartóztatlan vágya s ez a szilárd támaszpont: az Istenért, emberiségért s a maroknyi árva nemzetért meghozott fenséges áldozat tudata!

Az új ég, az új föld élethatárai közt nem lesz sivárság, nem lesz kínzó bizonytalanság; ott lesz maga az Isten is a megfáradt, de győzelemmel megkoszorúzott szívekben!

Ha a dicsőség verőfényében is fog ömleni a vesztes színű anyák, hitvesek, gyermekek könnye, a jószágos isteni kéz letöri azt szemeikről, mert egy olyan hazában, hol diadalról beszél még a gyöngé gyermek ajka is, hol a fellobbanó honszeretet az ismeretlenség homályából százezrével emelte ki a nemzeti hősokeket, ott csak reményre, öröme van joga a szívnek s az eddig meghozott áldozatokért hálaadásra s még egy imádságos sóhajra:

Isten áldd meg a magyart! . . .

Melkó István.

Egyház

Lelkipásztori munka a háború után.

A háború előtti esztendőben a minden téren előre tört modern áramlatok részéről meglehetősen sok támadás érte az egyházakat és az egyházi életet. Egyes ilyen áramlatok zászlóvivői erősen hangoztatták, hogy az egyházak már megtették kötelességüket s most már egészen nyugodtan elhelyezhetők a középkor ereklyéi közé; hogy a XX. század gondolat- és érzés-világába nem illeszthető be az egyházi élet, mert divatját múlta, mert a fejlődésnek kerékkötője.

S ezeknek a támadásoknak megvolt a látszólagos alapjuk, s megvolt az eredményük.

Megvolt a látszólagos alapjuk, mert a legtöbb helyen egyházi élet jóformán nem is volt. Mintha a múlt idők hagyományai iránt érzett kegyelet tartotta volna még csak fent az egyházakat. S megvolt az eredményük, mert azt a kevés egyháziasságot is meggyöngyítették, amit találtak. Híveink hitbuzgósága egyre alább szállott, s mind üresebbekké lettek a templomok. Lelkipásztorok és hívek viszonya mindinkább hidegedett s egyre erősebben jajjongtak a jeremiadok a hitélet pangása, az egyházi élet pusztulása felett. Még növelte a bajt, hogy megelégedtünk a jeremiadok elsíráásával s aztán összetett kezekkel néztük a pusztulást.

A világháború fergetege azonban mintha új életet hozott volna egyházi téren. A közös baj, közös szenvedés közelebb hozta egymáshoz a híveket és lelkipásztorokat. A megpróbáltatások terhe alatt éledezni kezd a hitbuzgóság. Megteltek ismét a templomok. Az irgalmaságban és könyörülő szeretetben egymásra találtak ismét hívek és lelkipásztorok. Alkalmassnak látszik az idő intenzív egyházi élet megindítására.

Az egyházi élet intenzitása azonban a lelkipásztori munkától függ. Csakis ott remélhető eleven, erős egyházi élet, ahol a lelkipásztori munka tetteiben erős. Az egyházi élet alapja, mozgató ereje a lelkipásztori munka. Ha tehát nem akarjuk, hogy egyházi életünk terén az előbbi siralmas állapotok visszatérjenek, ha nem akarjuk, hogy az egyházi élettel együtt eltemessenek bennünket: a lelkipásztori hivatalt hivatássá kell tennünk ismét s hivatásunkban annak az ideálnak megfelelően kell forgolódnunk, melyet az ifjú lélek nemes lelkesedésével s hevülékenységgel az iskolai falai között a lelkipásztori munkásságról magunknak megalkottunk.

A társadalmi élet különböző tereiről már hallhatók a béke munkájára szóló szervezkedés hangjai. A jelszó e szervezkedéseknél: „A régiak múltjának el, újújanak meg mindenek. A világégés romjain új, szebb élet induljon tenyészésnek, mint amelyet a világrontás maga alá temetett”. Ezzel a jelszóval kell megindulni a békességes idők lelkipásztori munkájának is.

A múltnak nagy hibája az volt, hogy figyelmen kívül hagyta a népnevelést, illetőleg megelégedett a gyermekek nevelésével. S még ezt is középkori skolasztikus szellemben akarta teljesíteni, mintha református talajon is kötelező lett volna X. Pius pápának „Pascendi dominici gregis” enciklikája: „Ami a tanulmányokat illeti, akarjuk és rendeljük minden formában, hogy a skolasztikus filozofia szolgáljon az

egyházi tanulmányok alapjául”. Pedig a tudomány modern irányzatait, amelyek a folyvást fejlődő természettudományok újabb és újabb kutatásából, felfedezéseiből táplálkoznak, nem állíthatjuk meg azzal, hogy agyon akarjuk hallgatni. Szüntelenül tért nyernek azok. Tért nyertek már a mi nemakarásunk ellenére is az elemi iskolai tanításokban is. És mi tétlen közönnyel néztük ezt a térnyerést. Semmit nem tettünk, hogy a modern tudományok újabb kutatásaival összhangzásba igyekezzünk hozni dogmáinkat. Pedig a fejlődés törvényével összeegyeztethetjük a hittételeket. Ezt mutatja már ez a protestáns elv is: „Ecclesia semper reformari debet”. Kálvin is azt mondja, hogy az írásmagyarázat nem csalhatatlan. A II. helvét hitvallást aláíró lelkipásztorok kijelentették, hogy készek bármikor, ha valaki kívánja, a hittételeket részletesebben kifejteni, sőt azoknak, akik az Isten beszédéből jobbakra tanítanak, köszönet kifejezésével engednek is az Úrban. Födolog, hogy a szentírás lelkét, lényegét megtaláljuk. Az írás nem homályos, de az emberi értelem alá van vetve a fejlődésnek. Mi tehát hogyan ne akarnók megérteni az idők haladását? Ha hirdetjük, hogy a „betű öl, a lélek az, ami megelevenít”, mimódon tanítanók a betűt és a lelket miért oltanók meg? A hitet nem kényszeríthetjük rá a gyermeki lélekre, viszont a tökéletesedő tudomány és a dogmák szövege között esetleg mutatkozó ellentétet nem szabad felébredni hagynunk a lelkekben, mert a kételkedés végig kíséri az embert egész életén át. Vigyünk azért több életet a népiskolai vallásitanításba. A dogmákat magyarázzuk meg korunk tudományos színvonalának megfelelőleg. Hypothesis az, hogy a bibliai írók szellemi színvonalát túlhaladta a tudomány. A hat nap alatti teremtés történetéről például a tudomány azt mondogatja, hogy a világ teremtése hat nap alatt nem történhetett meg, hanem évezredek kellettek annak kialakulásához, sőt újabb s újabb alakulatokkal gazdagodik ma is. Nos: csorbul-e a biblia tekintélye az ilyen megállapítás folytán? Egyáltalában nem. Hiszen a biblia is azt tanítja, hogy Isten előtt „ezer esztendő annyi, mint a tegnapi nap, amely elmúlt és mint egy őrjárási idő éjjel”. A teremtés történetének leírója előtt tehát nem az a cél lebegett, hogy ő természettudományi evolucionalis leíratot adjon a világ teremtéséről, hanem hogy a világ teremtő alkotó hatalmának műve remekét és ennek előállítását értelmünknek megfelelőleg föltárja.

Ilyen forma szellemben tanítván a bibliát, több eredményt érhetünk el s kívánt módon készíthetjük elő a gyermeki lelket az ifjú korban folytatandó vallásitanításhoz. Mert a népnevelésnek csak kezdete a gyermekek oktatása. Az elemi iskolák valamint semmi téren, úgy vallási téren sem nyújthatnak a befejezethez még közel álló tudást sem. Ahoz kevés az idő, fejletlen a gyermeki lélek. Az iskolában csak az alapokat rakhatjuk le, amelyeken tovább építeni a felnőttek oktatása hivatott. S itt kezdődik valójában a lelkipásztori munka. Az iskolai tanítás terhé az egyház és nemzet munkásainak érdemes testülete, a tanítói kar viseli, a lelkipásztornak hatásköre több esetben a felügyelet. Az ő kötelessége az, hogy az iskolában lerakott alapokon tovább építsen, a tanítók munkáját befejezze. Szegény és sivár az a lélek, amelyik megelégszik az iskolában szerzett ismeretekkel, s gyenge az a hit, mely csak arra a tudásra

Annyit és addig kell erről, szerintem, beszélnünk, míg minden elfogulatlan embert meggyőzünk arról, hogy igazi protestáns, illetve igazi keresztyén ember csakis liberális lehet.

Igen. Mert a liberalizmus a keresztyénség eredeti, hamisítatlan produktuma, a keresztyén szellem társadalmi törvénye. Sem a zsidó, sem a görög, sem a római nem tudott odáig emelkedni, hogy minden embert, minden nemzetet, minden ember, minden nemzet értékeit egyenlő mértékkel mérje. Krisztus tanította először, hogy minden ember felebarátunk, akit úgy kell szeretnünk, mint magunkat, hogy Isten előtt nincs különbség úr és szolga, gazdag és szegény, görög és zsidó közt. Ebből a krisztusi tanításból fejlődött ki századok viharai, szellemi forradalmai dacolva az a világnézet, vagy helyesebben társadalmi törvény, amelyet ma liberalizmusnak nevezünk s amelynek lényege ma sem egyéb, bármily sok fogalom lapadt is idők folytán hozzá, mint az ős mag, amelyből kisarjadt a krisztusi parancs: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. Vagyis úgy bánj minden embertársaddal, amint kívánod, hogy véled bánjanak, oly igazságosan mérlegeld minden munkájukat, minden testi-lelki tulajdonságaikat, amely igazságot a magad részére kívánsz. Vagy egész röviden: add meg mindenkinek a magáét.

Ime, ez a liberalizmus lényege. S hogy ez tiszta keresztyén törvény, azt senki kétségbe nem vonhatja. De nem is azonosíthatja senki sem a libertinizmussal, sem indifferentizmussal.

Felállíthatjuk tehát teljes határozottsággal a lételt: az igazi keresztyén ember feltétlenül liberális. Mert nem lehet igaz keresztyén az, aki a keresztyénség summáját, a szeretet törvényét nem követi.

Liberalizmus nélkül tehát csak fogyatékos, torz keresztyénsége lehet akár az egyének, akár egész felekezetnek. Viszont aki igazán liberális ember, az lényegesen behódolt a keresztyén szellemnek, még ha nem tagja is a keresztyén egyháznak és közelebb áll az igazi keresztyénséghez, mint aki büszkén vallja magát keresztyénnek, de gyűlöli, üldözi más hitű, más gondolkodású embertársait. Mert valakinek keresztyén mivolta nem keresztlevelében, de a szívében határozódik meg.

Érdemes ennélfogva a liberalizmus kérdésével foglalkozni, de még érdemesebb minden erővel terjeszteni, minél több szívbe beültetni, mert liberalizmus nélkül igazi keresztyén szellemű társadalom el sem képzelhető.

A magyar kálvinizmusnak, a magyar protestantizmusnak tetovázás nélkül meg kell maradni továbbra is az igaz liberalizmus zászlóvivőjéül, előharcosául, csak úgy lesz hű múltjához, lényegéhez s nem szabad engednie, hogy ellentétes irányzatok befekettessék, elhomályosítsák a liberalizmus igazi érelmét, s ezzel megbénítsák társadalmi szerepét.

Az igaz liberalizmusra nagy szükségünk lesz az új Magyarország kiépítésében. Reá vár az a nehéz feladat, hogy a szélsőséges irányzatok között levő ürt áthidalja s igazi egységbe forrassa a fajlag, felekezetileg széttagolt Magyarországot.

Erre a feladatra kell előkészíteniök azoknak, akik hisznek a hivatásában.

Borsos Károly.

Irodalmi szemle

Irodalomtörténet. 1917. évf. 1—2. szám. Pintér Jenő szerkesztésében most jelent meg a Magyar Irodalomtörténeti Társaság havi folyóiratának, az Irodalomtörténetnek legújabb füzeté. Tartalma: Pitroff Pál: Degré Alajos. Írói arckép. Gálos Rezső: Agai Adolf. Jellemrajz. Loósz István: Bartók Lajos. Életrajz. Borsos István: Jókai Mór Peregrinusa. Tolnai V. Madách forrásaihoz. Laczkó Géza: Szentjóni Szabó L. Együgyű parasztja. Pap K. Egy ismeretlen Zrinyi szöveg. Király Gy. Balassi egy költeménye. Az Irodalom-rovatban és a Folyóiratok Szemléjében számos új könyv bírálata és a legutóbbi hónapokban megjelent cikkek ismertetése. A Figyelőben aktuális irodalmi kérdések megvitatása. A modern és régi magyar irodalomtörténetet egyaránt felölelő folyóirat évi tíz korona árban megrendelhető a kiadóhivatalban: I. Bors-utca 10. szám.

A Debreczeni Képes Kalendárium rendszerint Debreczen társadalmának és kulturéletének hű tüköre és ennyiben a későbbi történetírásnál szinte forrás jellegű egykorú kiadványul fog szolgálni. Az 1917. évre szóló példányok értékét és érdekességét fokozza az a körülmény, hogy ezekben elhunyt agg királyunk életrajza és arcképe mellett a legszebb reményekre jogosító, tetterős ifjú IV. Károly király jellemrajza és arcképe van bemutatva, azután pedig az ősi kollégium és a belőle sarjadt tudományegyetem iránt tapasztalható őszinte érdeklődés jeléül és bizonyosságul, megfelelő és rokonszenves életrajzi adatok keretében szemléltethők D. D. Simai Erdős József, Sass Béa, Dóczi Imre, dr. Bernolák Nándor és dr. Láng Nándor tanfériak igen jól sikerült arcképei. Szintén kollégiumi vonatkozású a debreczeni tanítóképzőintézetnek a második háborús évben való részvételéről írott meghatározó közlemény, illusztrálva Oláh Dezső és Barakonyi József hősi halált halt képezdei ifjak arcképével. A többi közlemények is egytől-egyig értékesek, így p. o. Csürös Ferenc dr. azt írja le, hogyan keletkezett Debreczenfalva; S. Szabó József népies nyelven szól Hatvani István híres professzorról, Herpay Gábor pedig levéltári adatok alapján visszapillant a debreczeni róm. kath. egyház 200 éves történetére. Tanulmány számba megy Zoltai Lajos akták nyomán szépen megírott terjedelmes dolgozata Debreczen határának kialakulásáról és birtokainak megszerzéséről s meghatározó látnunk a hősi halált halt debreczeni vitézek arcképeit és olvasnunk a róluk szóló kegyeletos megemlékezéseket. A versek is nívósak és tetszenek. Általában méltó elismerés illeti a kiadványért a város érdemdús könyvnyomda-vállalatát és ennek jeles vezetőségét.

A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap a most megkezdett esztendővel hatvanadik évfolyamába lép. A nagy elődök nyomdokában híven buzgólkodó jeles szerkesztőt: Bilkei Pap Istvánt és érdemes munkatársait szívesen üdvözljük a nevezetes évforduló alkalmából.

Az Újság január 6-ki számában a magyar közeposztály sorsának megvilágítása körében a protestáns pap háborús viszonyairól szól Haypál Benő, a budai nagynevű pap. A sok szeretettel megírott cikkekre felhívjuk olvasóink figyelmét.

Különfélék

A mammon átka.

Akik a bűnt a környezet hatásából akarják ki-magyarázni, azok a szegénységet jelölik meg a vétek alapokául és szociális javításokat sürgetnek. Annyiban amennyiben igazuk is van. Am az égbekiáltó rettenetességeket és borzalmasságokat mégis csak a gazdagodási szenvedély, a telhetetlenég daemona, a mammon idézi elő, amiképen az apostol szerint szintén „minden rossznak gyökere a pénz szerelme” (1 Tim 6₁₀).

Ahol a mammon megveti a lábát: diktál, parancsol, zsarnokoskodik és vakon vezet mindent a maga kárhuzatos útján. Az ő kalmárai fejedelmek a földnek és büvöléseitől eltévelyednek mind a népek (Jele-nések 18₂₃).

Nem lehet két úrnak szolgálni; akik elfordulnak a mammontól és megirtóznak a vérözöntől: azok békességre igyekeznek és az Isten fiainak mondatnak (Máté 5₉); ellenben akiket meghódít a gazdagodás sötét szelleme: azok kísértetbe, meg törbe és sok esetben káros kívánságba esnek, melyek az embereket veszedelembe és romlásba merítik (1 Tim 6₉).

Atyánk! szabadíts meg a gonosztól! □

A hatodik orgonahangverseny meghallgatására a közönség zsúfolásig megtöltötte a Kossuth-utcai templomot folyó hó 6-án délután. A műsor legkiválóbb pontja dr. Baltazár Dezső püspök úr A világháború és a gyöngé nő című tartalmas és ragyogó előadása volt. Művészien sorakoztak mellé a Füredi Samu gordonka, Hammerstaedt János orgona és Huszár Károly énekszámai és a 82. gyalogezred zenekarának szereplése. A szép erkölcsi és anyagi sikerrel megtartott orgonahangversenynek 1833 (Egyezernyolcszázharminchárom) K 30 fillér bevétele volt. A pénzt, amelyből 1059.56 K még a múlt évben takarékpénztárba helyeztetett, a többi pedig a folyó hóban gyűlt be, a rendezőség élén állott Sass Béláné úrnő folyó hó kilencedikén szolgáltatta át a Hadsegélyző Hivatalnak.

Márk Endre debreczeni főgondnok ünnepélyes beiktatása folyó hó 8-án folyt le a presbiteri gyűlésen. Dicsőfi József lelkészelnök szép és tartalmas megnyitó szavai után üdvözölte az új főgondnokot, mire Márk Endre főgondnok hálás köszönete nyilvánítása mellett rámutatott azokra a munkaterekre, amelyeken a közel jövőben az egyházra nagy feladat vár; ilyenek a keresztyéni szeretet gyakorlása, az egyház anyagi ügyeinek s a tanítói fizetéseknek korszerű és immáron halaszthatatlan rendezése, a kerületi hadi-árvaház segítése, a nőképzés fejlesztése, a polgári iskolákról, valamint a fiú- és leányintézetekről való gondoskodás. Az eskü letétele után sokan üdvözölték az új főgondnokot, akinek működése elé nagy bizalommal néz a debreczeni református egyház.

A debreczeni egyház köréből. A folyó hó 8-án tartott presbiteri gyűlésen Domahidy Elemér főispán, Nagy József pénzügyigazgató, Kovács József nyug. polgármester, Kondor Kálmán városi főszámvevő és még többen tették le az esküt, mint az egyház újonnan választott presbiteri. — A költségvetésnél dr. Juhász Nagy Sándor főjegyző ismertette, hogy közszükségleti célokra 305,000 K-t, elemi iskolázatásra 178,000

K-t, felsőbbfokú nevelésre 107,000 K-t, szegények segélyezésére 50,000 K-t, az árvák gondozására 40,000 K-t fordít ez évben az egyház.

Lelkészváltások. A kunhegyesi gyülekezet a Sarkadi Nagy István lemondásával megüresedett lelkészi állásra Massáth Ferenc szalóki lelkészt, a szalóki egyház távozó lelkésze helyébe Vargha Zoltán segédlelkészt, a barkaszi gyülekezet pedig Fóris Endre debreczeni segédlelkészt hívta meg pásztorául. Mindhárman a debreczeni Alma Maternek voltak jeles növendékei. Az Úr sokasítsa meg rajtok Lelke kegyelmét bő mértékben.

Szomjas Gusztáv e. m. gondnok úr 50 koronát küldött hozzánk azzal a rendeltetéssel, hogy abból az előfizetési díjat meghaladó részt fordítsuk tetszés szerinti jó célra. A 36 koronából 20-at a püspöki hivatalhoz fizettünk özvegy papnék pillanatnyi segélyére, 16-ot pedig tanító árva támogatására fordítottunk.

A verseczi református egyház a koronázás napján délelőtt 11 órakor a hatóságok, testületek, a katonaság, tanulóifjúság és nagy közönség jelenlétében ünnepi istentiszteletet tartott, amelyen Tiba András h. lelkész megható imát és magasszárnyalású alkalmi beszédet mondott. Werdonitsch Ancy k. a., az egyházközségnek szép zenei tehetségű orgonistája és Szabó Juliska k. a. Szabó Géza énekvezér hegedűkíséréte mellett énekeltek el Szabó János köröstarcsai lelkész „Fohász”-át. Az istentisztelet a Hymnusz éneklésével ért véget.

Lelkészváltás más kerületben. Az abaujnádasi gyülekezet Kovács Lajos tornyosnémeti lelkészt választotta meg lelképásztornak.

Olvasóinkat bizalommal kérjük, hogy az előfizetési díjakat szíveskedjenek mielőbb beküldeni. Múlt évről is jelentékeny összegű hátralék van kinn, ennek mielőbbi beküldését is kérjük.

Sem a kongrua, sem a korpótlék utalványozási jegyzéke nem érkezett meg a pénztári hivatalhoz. E miatt a nyugta beküldésére vonatkozó szokásos hirtetést lapunknak jelen számában nem közölhetük.

Szerkesztői üzenetek.

Hivatalos értesítőt nem adunk minden számhoz, csak alkalmilag mellékelünk. A lapszám végén levő „Tartalom”-ban mindig jelezni fogjuk, hogy megye Hivatalos Értesítő, vagy nem? Könnyebb ellenőrzés céljából a Hivatalos Értesítő mindig azt a számot kapja, amelyik a vele küldött lap száma.

Dunántúli Protestáns Lap. Lapunknak hasonló tárgyú közleménye a múlt számból torlódás folytán maradt ki. Érdekes, hogy az ősrégi történet két helyen is megelevenedett munkatársaink agyában.

Tartalom: Szomjas G., Termeljünk többet. — Melkó I., Új esztendő küszöbén. — Tárcá: Szabó J., Mikor a galamb először visszatér . . . — Egyház: Tóth J., Lelkipásztori munka a háború után. — Iskola: Dr. Gergely Gy., A máramarosszigeti jogakadémia 1916—17. tanévének első fele. — Közélet: Borsos K., Mi a liberalizmus? — Irodalmi szemle. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. — **Mellékletek:** Hivatalos Értesítő 1—2. szám. — A Debreczeni Protestáns Lap XXXVI. évfolyamának tartalommutatója.

Legkedveltebb Háborús Imádságos Könyv.

Rövid idő alatt 10-ik bővített kiadásban jelent meg
SZOLNOKY GERZSON

Háborús Idők Imádságos Könyve

hadbavonultak s azok családjai számára.

A gyönyörű költői szép nyelven, mélységes áhitattal, rendkívül körültekintő gondossággal megírt imádságos könyv messze, magasan kiemelkedik minden eddigelő megjelent ilyen irányú munkák felett és megnyugtatóan elégti ki minden irányban a kívánalmakat

Tartalmaz:

A háború minden viszonyára alkalmas 14 hétköznapi és vasárnapi, 16 Hadbavonultak, 25 Hadbavonultakért mondandó imádságot, 9 hadbavonultak elhalt hozzátartozóiért és elesett hadbavonultakért mondandó imádságot, zsoltárok és dícséretet.

Tisztelettel kérjük a nagytiszteletű lelkészi kart hogy ezen kiváló és hézagpótló tankönyvre a hívek figyelmét felhívni kegyeskedjenek.

A most már kibővített 176 oldalra terjedő 12¹/₂ × 8 cm. nagyságú, zsebbe tehető imádságos könyvnek bolti ára díszes vászonkötésben 1 korona 20 fillér, 10 drb vételnél 96 fillér, 25 drb vételnél 90 fillér, 50 drb vételnél 84 fillér, 100 drb vételnél 78 fillér, 500 drb vételnél 72 fillér, 1000 drb vételnél 66 fillér. Portóra, egyes példányok megrendelésénél, ha a pénz előre küldetik, 10 f küldendő. Megrendelhető:

HEGEDÜS és SÁNDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor. Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók, keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Árjegyzék
2000 rajza
ingyen és
bermentvel
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak

készletek valódi 13 próbás ezüstből és I. rendű alpacc-ezüstből, jubileumi dísz tárgyak részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendésekre különös gondot fordítok

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összfordalma 60.000,000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

8209—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházmegyéek nagytiszt. Espereseihez.

Egyházkerületi közgyűlésünk 39—1916. sz. határozatával minden egyház presbiteriumának kötelességévé tette, hogy egyháza történetének megíratása s annak az egyházkerületi levéltárba 1918. évi július hó 1-ig leendő beküldése iránt intézkedjék. A történeli összeállítás vezető szempontjait egyházkerületi közgyűlésünk 377—1916. számú határozata szerint a gyűlési jegyzőkönyv mellékleteként kinyomatta. Amidőn erre felhívom a nagytiszteletű esperesi kar figyelmét, egyben kérem, hogy a fent hivatolt határozat foganatosítására méltóztassék felhívni a kebelbeli egyházak presbiteriumait.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1917 január 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

8236—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházmegyéek nagytiszt. Espereseihez.

Egyházkerületi közgyűlésünk 547—1916. sz. határozatára utalással felkérem a nagytiszteletű esperesi kart, miszerint méltóztassék az összes egyházközségek presbiteriumait felhívni, hogy az alapító levelekhez az alapítvány célját meghatározó okiratokat, végrendeletet stb. hiteles másolatban mindenkor terjesszék fel.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1917 január 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A gyomai (Békés megye) református egyház pályázatot hirdet két helyettes tanítói állásra, az egyik I. elemi osztályú fiú-, a másik I., III., IV. elemi osztályú leány iskola vezetésével lesz megbízva.

Fizetés a törvény által megállapított 800 korona alap, 100 korona lakáspénz havi előleges részletekben: 90 koronánként az egyház pénztárából fizetve, azzal a megjegyzéssel, hogy az egyház bútorozatlan lakást ingyen bocsát a helyettesek rendelkezésére.

Kötelesség: az egyházkerületi szabályzat szerint.

Szabályszerűen felszerelt kérvények: Domb Béla ref. lelkész, iskolaszéki elnökhöz adandók be. Az állások 1917 február 1-én foglalandók el. Református vallású tanítónök is pályázhatnak.

Domb Béla,
iskolaszéki elnök.

Pályázat új férfinégyeskarra.

A debreczeni főiskola, Kövesdi János kegyes alapító végrendelete értelmében új férfi-négyeskarra hirdet pályázatot a következő feltételek mellett:

Bárhol részben, vagy egészben előadott, vagy bárhogy többszörösített művek ki vannak zárva.

1. A szöveg hazafias tartalmú, magyar versmértékű; az alapítók emlékünnepevényen előadható legyen.

2. A pályamű vezérkönyv alakban, férfinégyeskarra írandó, egy eredeti példányban és két másolatban adandó be. A szólamok külön kiírása szükségtelen. Legyen dallamos, átkomponált (nem versszakos), szabályos összhangzatú. (*Összhangosítást, esetleg zongora kíséretet szerző maga köteles összeállítani.*) Nagyon nehéz ne legyen. Tenornál *á*-n felül, bassusnál *f*-nél alább ne terjedjen.

3. Zongora, vagy bármely zenekari kísérettel ellátott darabok is pályázhatnak, kívánatos azonban, hogy a férfikar kíséret nélkül is előadható legyen. Magán énekrészek kerülendők.

4. A pályamű *idegen kézzel* írva, a szerző nevét rejtő jelíges levéllel ellátva, 1917. év május 31-ik napjáig (postabélyeg kelte) alólírott lakására küldendő; a jelíges levélben a szerző lakása és állása jelzendő; a jelige a pályaműre is ráírandó.

5. *A szerzőnek a pályamű-bírószág csak egy tagjával megismertetése is a pályázók közül kizárását vonja maga után.*

6. A pályadíj csak absolut becsü s a református egyház tanainak megfelelő szövegre írott műnek adatik ki.

7- A díjazott mű *minden tekintetben* a főiskolai énekkar tulajdona marad.

8. Pályadíjak: a) 150 kor., azaz Egyszázötven korona; b) 100 kor., azaz Egyszáz korona; c) 50 kor., azaz Ötven korona, melyet a főiskolai pénztár a jutalmazottaknak el fog küldeni.

9. Azon műveket, melyek pályadíjat nem nyertek. 1917 július elsejétől kezdve, a feladó-vevény beküldése után alólirott azonnal visszaküldi, még azon esetben is, ha a pályázat eredménye a jelzett időre a hírlapokban meg nem jelennek.

10. Utánnomást nem díjazunk.

Debreczen, 1917 január 1.

Mácsai Sándor,

főiskolai ének- és zenetanár.
Péferfia-utca 42—44.

113—1917. szám.

Pályázat

a bibari református egyházmegyében fekvő *bors*i lelkészi állásra, amelynek javadalma következő: „1. Kézpénz 50 kor. 2. Minden ágytól egy véka búza, amely 50 köbölben állapított meg; a buza kétszeres. 3. 20, azaz: húsz köböl zab. 4. 31 kat. és 60 □ öl szántó- és kaszálóföld egy tagban, mely után a kincstári adót az egyház fizeti, a szántóföldek szántatását pedig a következő módon teljesíti: a) a szántóföld egyharmadát tavaszi mag alá szántja s a lelkész által adott maggal veti; b) egyharmadát ugaroltatja s keverteti; c) egyharmadát őszi mag alá felszántja s a lelkész által adott maggal beveti; a kaszálóföld első gyapját lekaszáltatja és az udvarra hordatja. 5. 6, azaz: hat öl tűzifa beszállítva. 6. A káposztás kertnek kétszeri megszántatása. 7. 2 itce vaj, 2 itce méz és 2 font milly gyertya. 8. Legeltetési jog a közös legelőn 12 drb jószágra. 9. Elegendő örletés. 10. Stóla az egyházker. által meghatározott érték szerint.“ A díjlevélben foglalt természetbeni járandóságok és szolgálmányok az eddigi gyakorlat szerint az egyház és lelkész kölcsönös megegyezésével kézpénzben megváltatnak. A megválasztott lelkész az előd özvegyének a beruházások (termő gyümölcsfák és díszcserjék) címén 190 K, azaz: Egyszázkilencven koronát fizetni köteles az állás elfoglalása után. A megválasztott állását 1917. évi május hó 1-ső napján elfoglalni tartozik. A pályázni szándékozók az egyh. II. t.-c. 16. §-ában megjelölt okmányokkal fölszerelt kérvényöket az 1917. évi február hó 4-ig Sul yok István espereshez Nagyváradon, adják be.

Debreczen, 1917. évi január hó 6-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

III. Ujdonsági körlevél megjelent !!!

Ahová nem érkezett volna meg,
levelező-lapra azonnal küldöm.

Kókai Lajos

prof. szakirányú könyvkereskedő

Budapest, IV.,

Kamer Mayer Károly-u. 3. sz.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Plac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérenemű, úri-divat és szabó üzlet
Készít férfiruhákat, felöltöket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyéket mérték után.